

BRANISLAV FÁBRY: VÝZVY PRE VLÁDU EDUARDA HEGERA

- CZ24 News | 5. dubna 2021

SLOVENSKO: Zdá sa, že po roku vlády I. Matoviča, dostane takmer rovnaká zostava ministrov novú šancu, len pod vedením E. Hegera. Aj keď treba uznať, že vláda mala veľmi sťaženú úlohu kvôli pandémie, no i tak stihla urobiť alarmujúce množstvo chýb. To všetko už ďalej nebolo možné tolerovať, preto vládne strany si na začiatku roka 2021 uvedomovali pod hrozbou predčasných volieb, že treba nájsť vinníka ich spoločných zlyhaní. Objavila sa snaha hľadať vinníkov priamo vo vláde, potrestať ich a vládnuť ďalej v existujúcej vládnej koalícii. Aj mainstreamové médiá a analytici sa pokúšali zachrániť vládnu koalíciu tým, že označili za vinníkov I. Matoviča a M. Krajčího, zatiaľ čo vytvárali dojem, že zvyšok vlády funguje dobre. Menej úspešných ministrov však bolo oveľa viac. Nemožno ešte predpovedať, či vláda E. Hegera bude konať lepšie než vláda I. Matoviča, ak by však chcela zmeniť viac než len meno premiéra, mala by sa vážne zamyslieť nad doterajšími zlyhaniami.

Riešenie pandémie

Základným problémom vlády I. Matoviča bolo to, že nezvládla situáciu s pandemiou koronavírusu COVID-19. Pandémiu podcenili v podstate všetci členovia vlády, zvlášť v letných mesiacoch roku 2020. Vo všeobecnosti bola ich hlavným problémom neschopnosť vecnej diskusie a systematického plánovania. Všetky zásadné **opatrenia sa pripravovali živelné** a bez koordinácie medzi jednotlivými rezortmi, čo vyvrcholilo chaosom pri celoplošnom testovaní. Tam však nezlyhali iba premiér a minister zdravotníctva, ale aj ďalší ministri, najmä obrany a vnútra. Nekoordinovane pôsobili aj protipandemické opatrenia vo väčšine ďalších rezortov, od nedostatočnej pomoci

podnikateľom až po chaos v školstve. Väčšina ministrov nevhodne vykonávala personálne či štrukturálne zmeny, pričom noví ľudia sa s problematikou často iba oboznamovali a zvyšovali chaos v rozhodovacích procesoch. Od staro-nových ministrov Hegerovej vlády sa nedá čakať, že by dokázali pandémiu v roku 2021 presvedčivejšie zvládnuť. Z neúspechov by sa mali poučiť a tiež by ich to malo viesť k tomu (ako často hovoria), aby boli pokornejší, neopájali sa mocou, konali uvážlivejšie a viac počúvali, než hovorili. Už to by bolo veľkým prínosom!

Vláda E. Hegera by práve kvôli skúsenostiam z minulého roku mala ukázať väčšiu opatrnosť aj pri jednotlivých politických zmenách a zásadné **reformy odložiť na obdobie po núdzovom stave**. Samozrejme, že vláda má právo realizovať svoj program, avšak skúsenosť učí, že veľké zmeny v rezortoch prinášajú aj veľkú mieru chaosu. V lepších časoch sa tento problém dá ako-tak zvládnuť, v situácii pandémie s núdzovým stavom však aj menší chaos (napr. v školstve) môže skončiť katastrofou. Okrem rizika zmätkov v jednotlivých rezortoch je tiež dôležité, aby každá reforma prešla otvorenou verejnou diskusiou. Taká diskusia sa pritom dá uskutočniť len vtedy, keď existuje možnosť verejnosti vyjadriť svoj nesúhlas s novou právnou úpravou. V núdzovom stave sa však podstatne obmedzili práva občanov a tí nemôžu svoju nespokojnosť s vládnymi návrhmi prejavovať otvorene protestnými zhromaždeniami. Kvôli neustálym skráteným legislatívnym konaniam zasa nie je dostatok času na pripomienky k návrhom zákonov. Problémom je aj to, že kvôli koncentrácii na otázky pandémie mnohé reformy zostávajú mimo záujmu verejnosti, hoci budú mať zásadné dopady.

Vakcinácia a Sputnik V

Kľúčovou výzvou pre staro-novú vládu bude téma očkovania, ktorá sa považuje za hlavný nástroj boja proti pandémie. Treba si uvedomiť, že vláda E. Hegera prišla k moci v dôsledku krízy, ktorá vyvrcholila ako následok **nákupu ruskej vakcíny Sputnik V**. Niektorí ministri síce neskôr tvrdili, že problémom je štýl vlády I. Matoviča, ale faktom zostáva, že vládnu krízu nevyvolal žiadny zo skutočne negatívnych krokov bývalého premiéra. Naopak, pri akvizícii ruskej vakcíny išlo o jedno z mála rozumných rozhodnutí štátnej moci v období pandémie. Dodávky vakcín registrovaných EMA viaznu v celej Európe bez ohľadu na počet objednaných kusov a dôvera v už registrovanú vakcínu AstraZeneca klesá. Práve v tejto situácii sa ako jedno z riešení ukazuje očkovanie vakcínou Sputnik V. Niektorým subjektom však toto riešenie zjavne nevyhovuje, keďže ruská vakcína komplikuje ich rétoriku o zaostalom Rusku. Nie je náhoda, že aj slovenskí politici, ktorí majú k americkej ambasáde najbližšie, označujú Sputnik V za „zbraň v hybridnej vojne“. Do postupu proti Sputniku V sa zapojila i prezidentka Z. Čaputová a už 3. marca sa stretla so Z. Baťovou zo ŠÚKL, pričom sa zrejme dohodli na zdržovacej taktike proti vakcíne Sputnik V. Vedia, že nemôžu danú vakcínu zhadzovať príliš otvorene, a preto sa radšej odvolávajú na byrokratov z EMA, ktorí tiež zjavne nepatria k zástancom tejto vakcíny a niektorí v nej vidia dokonca „ruskú ruletu“.

Fakt, že vláda I. Matoviča prežila celý rok bez výmeny ministra a padla až kvôli téme Sputnik V, sa ukazuje ako zaujímavý aj v širšom kontexte. Obzvlášť závažnou informáciou bolo, že americká **velvyslankyňa navštívila prezidentský palác** v čase, keď tam rokovali štyri koaličné strany. Keďže vládna kríza vznikla kvôli nákupu vakcíny Sputnik V a USA vo svete vystupujú proti jej používaniu (napr. v Brazílii), nemožno sa domnievať, že by slovenským politikom podobný nákup prepáčili. Prítomnosť velvyslankyne v prezidentskom paláci v čase rokovaní o vládnej kríze bol jasný signál a aj neskúsený diplomat musel vedieť, čo podobná návšteva demonštruje. Americká velvyslankyňa síce oficiálne poprela, že by zasahovala do rokovaní o vládnej kríze, ale to jej uverí len málokto. Výhovorka, že tam prišla, aby rokovala so zamestnankyňou prezidentskej kancelárie, neobstojí, navyše, práve daná zamestnankyňa je zástankyňa proamerických postojov v prezidentskom paláci. Keďže však aj nový premiér E. Heger čelí obvineniu z príliš úzkych vzťahov na USA, bude zaujímavé sledovať jeho postoje k Sputniku V.

Problémy právneho štátu

Okrem pandémie bolo najväčším problémom vládnutia v minulom roku ignorovanie princípov právneho štátu a masívne porušovanie ľudských práv. Základnou výzvou v tejto oblasti pre vládu E. Hegera bude, aby prejavovala väčšiu úctu voči ústavným normám. Po tom, čo NR SR v decembri znemožnila ústavným sudcom posudzovať súlad ústavných zákonov s ústavou, veľmi vzrástla ústavodarná moc vládnej koalície. Keďže E. Heger a spol. ešte stále disponujú viac ako 90 hlasmi v NR SR, nesú zodpovednosť za to, ako sa bude vyvíjať **situácia s ústavnosťou**. Absurdity ako „fóliovník v NR SR“ síce vládnej koalícii nakoniec vyšiel, ale ak sa o niečo podobné bude pokúšať opakovane, môže verejnosť stratiť rešpekt k ústavným normám. Slovenská spoločnosť je dnes hlboko rozdelená a pandémie toto rozdelenie iba umocňuje. V tejto situácii je ústava dokumentom, ktorý vytvára politickú jednotu Slovenska. Ak si z nej však Hegerova vláda (podobne ako Matovičova) urobí „trhací kalendár“, môže spôsobiť rozvrat ústavnej a politickej jednoty Slovenska.

Takisto doterajší spôsob tvorby zákonov zo strany vládnej koalície je nanajvýš pochybný. Veľkým problémom je, že zo **skráteneho legislatívneho konania** (SLK), ktoré sa má používať iba výnimočne, sa počas vlády I. Matoviča stala „normalita“. V roku 2020 vládna koalícia takto schválila vyše 60 zákonov, pričom mnohé z nich nebolo nutné schvaľovať kvôli pandémie. Poslanci sa však zrejme chceli vyhnúť serióznej parlamentnej diskusii. Aj minulé vlády síce SLK využívali, z tohto neštandardného postupu sa však nikdy nestalo pravidlo. Zmenou faktických štandardov legislatívneho procesu vytvára vládna koalícia nebezpečný vzor pre budúce vlády, ktoré by tiež chceli riadny legislatívny proces obchádzať. Uvedené konanie je aj jednou z hlavných prekážok pre tzv. otvorené vládnutie, a to vyhovuje záujmovým skupinám, ktoré chcú do zákonov pretlačiť svoje nekalé zámery. Nejde však len o to, že otvorené vládnutie bolo hlavným predvolebným sľubom OLANO, ale SR sa zaviazala princípy otvoreného vládnutia rešpektovať aj na medzinárodnej úrovni a od roku 2011 je členom Partnerstva pre otvorené vládnutie. A keďže SLK môže iniciovať iba vláda, je prvou výzvou pre E. Hegera a spol. **obnoviť štandardný proces prijímania zákonov**.

Rovnako pochybná je tvorba práva cez **právne akty Úradu verejného zdravotníctva** (ÚVZ). Vládna moc týmto spôsobom často neprimerane zasahovala do práv a slobôd občanov, pričom takýto postup je ústavne prinajmenšom sporný a vytvára právnu neistotu. Rovnako vážnym problémom sú rôzne výnimky, ktoré porušujú princíp rovnosti pred zákonom. Hlavný hygienik už zásobil členov vládnej koalície množstvom výnimiek a je preto možné, že ich nebude musieť ďalej rozširovať. Pre dôveryhodnosť vlády by však bolo potrebné zrušiť aspoň tie neospravedlniteľné výnimky, ktoré sa v priebehu posledného roku prijali. Práve ÚVZ je príkladom odborného orgánu, ktorý pod zámienkou odbornosti prijímal politicky najsprávnejšie kroky. To viedlo k tomu, že časť verejnosti prestala dôverovať odborníkom v oblasti zdravotníctva. Vláda E. Hegera by mala tento trend zmeniť a nepretláčať politicky sporné opatrenia cez odborné orgány.

Lepšie než za Matoviča?

Nová vláda E. Hegera chce zrejme čerpať z očakávaného zlepšenia situácie pri rastúcom počte zaočkovaných a tak dokázať, že na všeobecné zlepšenie stačilo odsunúť I. Matoviča z postu premiéra. Byť lepším premiérom po I. Matovičovi nie je príliš ťažké, navyše, keď E. Heger môže počítať s blahovoľou mainstreamových médií, ktorú jeho predchodca v roku 2021 stratil. Výsledky ani vývoj pandémie však nemusia byť také, ako vládni politici očakávajú. Je tiež zrejme, že staro-nová vláda sa nechystá tak skoro odstrániť ani núdzový stav ani reštrikcie, ktoré doteraz zaviedla a tým si veľa občanov opäť popudí. E. Heger a spol. zatiaľ tiež neodstránili ani vnútorné napätia v koalícii a viacerí sprofanovaní ministri zostanú vo svojich funkciách. Pre R. Sulíka zasa vznikne problém, že byť v „opozícii“ voči vláde E. Hegera je oveľa ťažšie než vo vláde I. Matoviča. Pseudodemisie ministrov nemožno ako prostriedok nátlaku používať do nekonečna. **Aj keď novému premiérovi treba zaželať veľa úspechov, nedá sa vyhnúť dojmu, že budeme mať staro-novú vládu so starými**

problémami.

Autor: BRANISLAV FÁBRY

Zdroj: <https://noveslovo.sk/>